

◇ فصلنامه علمی پژوهشی زن و فرهنگ

سال چهارم، شماره سیزدهم، پاییز ۱۳۹۱

صفحات: ۹۵ - ۱۰۷

تاریخ وصول: ۱۳۹۱/۱/۱۶ - تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۷/۲۰

رابطه درک ویژگی های پایگاه های اطلاعاتی پیوسته و پذیرش آنها توسط زنان عضو هیئت علمی

فریبا نظری*

فریبرز خسروی**

فهیمة باب الحوائجی***

چکیده

هدف از این پژوهش تعیین رابطه میان درک ویژگی های عنوان شده در نظریه اشاعه نوآوری های راجرز مانند مفید بودن، سازگاری، پیچیدگی، آزمون پذیری و مشاهده پذیری بر میزان پذیرش زنان عضو هیئت علمی منطقه هشت دانشگاه آزاد اسلامی بود. نمونه مورد مطالعه ۱۰۵ عضو هیئت علمی زن بودند که به صورت تصادفی طبقه ای انتخاب شدند. نوع پژوهش تحلیلی و ابزار گردآوری داده ها پرسش نامه محقق ساخته بر اساس نوشتارهای پیشین و نظریه راجرز بود. یافته های تحقیق نشان می دهد که با استفاده از روش همبستگی پیرسون تمام متغیرهای مستقل در چارچوب ویژگی های نظریه اشاعه نوآوری های راجرز در سطح $0/0001$ ارتباط معناداری با میزان پذیرش دارند. همچنین $78/0$ درصد میزان پذیرش پایگاه های اطلاعاتی پیوسته متأثر از متغیرهای پیش بین مفید نسبی، سازگاری، پیچیدگی، آزمون پذیری و مشاهده پذیری است. هرچند ویژگی مفید بودن و سازگاری نسبت به دیگر ویژگی ها پیش بین های قوی تری در میزان پذیرش پایگاه های اطلاعاتی پیوسته هستند.

کلید واژگان: پایگاه های اطلاعاتی پیوسته، پذیرش، نظریه راجرز.

*دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران، دانشجوی دکتری کتابداری و اطلاع رسانی، تهران، ایران. (نویسنده

مسئول: com-yahoo@lib_nazari)

**استاد یار سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.

***دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران، دانشیار گروه علوم کتابداری و اطلاع رسانی، تهران، ایران.

این مقاله برگرفته از پایان نامه دکتری خانم فریبا نظری می باشد.

الگوی اشاعه راجرز یکی از نظریه‌هایی است که به درک تغییر کمک می‌کند. در نظریه او چهار عنصر (ویژگی‌های نوآوری، بسترهای ارتباطی، زمان و نظام اجتماعی) در پذیرفته شدن یک فناوری جدید میان مردم مؤثر است. تحول در کانال‌های ارتباطی و اطلاعاتی موجب تغییر عادات افراد در رفع نیازهای علمی و پژوهشی آنان شده است. یکی از نوآوری‌های که بیش از دو دهه است که جایگاه ویژه‌ای میان پژوهشگران راه یافته است، مجموعه‌های الکترونیکی (پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته) است. شکل جدید دسترسی به اطلاعات با توجه به مزایایی از قبیل نوآوری در نمایش منابع اطلاعاتی متنوع، دسترسی سریع، روزآمدی و بازیابی اطلاعات درخواستی به کاربران، فرصت بیشتری برای بازیابی اطلاعات جدید و ضروری در حوزه فعالیتشان در محیط اینترنت و وب می‌دهد. اعضای هیئت علمی زن دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی از مهمترین مؤلفه‌های نظام آموزش عالی، و از اساسی‌ترین عناصر توسعه و پیشرفت هر کشوری به شمار می‌آیند، آنان از پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته، به عنوان واسطه میان خود و کسب منابع اطلاعاتی، در رفع نیازهای اطلاعاتی و روزآمدی استفاده می‌کنند. اگرچه پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته، به عنوان ابزار نوین فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی در میان جامعه علمی متداول شده است. اما ممکن است که هیچ دلیل قطعی، مبنی بر کشش و قصد پذیرش این پدیده وجود نداشته باشد، و کاربران مایل باشند که اطلاعات مورد نیاز خود را از سایر اشکال اطلاعاتی بدست آورند. طبق اظهار نظر سوری⁶⁶ (۱۹۹۷)، اشاعه و پذیرش نمی‌تواند صرفاً بر پایه ارزش یا کیفیت نوآوری، بلکه باید براساس فرهنگ، نیازها و خواسته‌های علمی اعضای هیئت علمی باشد. از نظر راجرز⁶⁷ "تمامی اعضای نظام اجتماعی، همزمان یک نوآوری را نمی‌پذیرند، بلکه به ترتیب و در طول زمان، نوآوری را می‌پذیرند" (راجرز و شومیکر⁶⁸، ۲۰۰۱، ترجمه کرمی و فنایی، ۱۳۷۹). او استدلال می‌کند که ویژگی‌های خاصی از خود نوآوری مانند مفید بودن، سازگاری، پیچیدگی، آزمون پذیری و مشاهده پذیری ممکن است پذیرش آن را تسهیل کند. ال-قتانی⁶⁹ (۲۰۰۳) اذعان می‌دارد که ویژگی‌های نوآوری عامل‌های مهم پذیرش نوآوری هستند، هرچند که رابطه و تاثیر این ویژگی‌ها ممکن است در میان جوامع متفاوت باشد. از نظر (توماتزکی و کلین⁷⁰، ۱۹۸۲؛ کارتر⁷¹ ۱۹۹۷) هرچه درک

66. Surry

67. Rogers

68. Rogers & Shoemaker

69. Alghatani

70. Tomatzky & Klein

71. Carter

سودمندی و سازگاری فناوری نوین به گونه‌ای مثبت با مسئولیت‌های شغلی و نظام ارزشی فرد انطباق داشته باشد، سازگاری بیشتری خواهد داشت.

آزمون‌پذیری یک نوآوری از دید ساری و گوستافسون^۱ (۱۹۹۴) فرایندی است که در آن ممکن است پذیرندگان، یک نوآوری آموزشی را برای پذیرش آن مورد آزمایش و بررسی قرار دهند، زیرا این روشی است که از طریق آن می‌توان فهمید که یک نوآوری چگونه تحت شرایط خاص عمل می‌کند. لین^۲ (۱۹۹۸) دریافت که مزایای ناشی از استفاده از رایانه‌های با فناوری بالاتر منجر به کاهش نگرانی در مورد پیچیدگی آن می‌شود. استونز^۳ (۲۰۰۰) دریافت که دو شاخص مزایای نسبی و آزمون‌پذیری دارای تأثیر قابل توجهی بر میزان پذیرش اینترنت در میان کارکنان یک سازمان غیر انتفاعی می‌باشد. درینجک^۴ (۲۰۰۱) اذعان می‌دارد که در زمینه فناوری اطلاعات، کاربران از امکان بهره‌گیری از مزایای نسبی دسترسی به اینترنت و پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته برخوردارند و از خدمات وب سایت‌های آن در هر جا و مکانی در هر زمان از شبانه روز استفاده می‌کنند. علاوه بر این دسترسی پیوسته در به روز بودن، دسترسی به دانش جهانی، صرفه جویی اقتصادی در تهیه منابع چاپی و گذشته‌نگر با استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته ایجاد می‌شود. این مزایا می‌توانند بر استقبال افراد در پذیرش خدمات الکترونیک تأثیر مثبتی داشته باشند (تان و تئو^۵، ۲۰۰۰؛ پولاتوگلو و اکین^۶، ۲۰۰۱؛ راجرز، ۲۰۰۳).

اجبونلاهور^۷ (۲۰۰۶) نشان داد که ویژگی‌های مفید بودن و سهولت درک استفاده (پیچیدگی) استفاده (پیچیدگی) به طور قابل توجهی استفاده از فناوری اطلاعات توسط استادان در دانشگاه‌های نیجریه ای راتحت تأثیر قرار می‌دهد. سهولت استفاده نیز به عنوان یک محرک قوی برای درک سودمندی مؤثر بوده است. علاوه بر این عوامل سازمانی دیگری مانند، آموزش و دسترسی آسان به فناوری اطلاعات مهم هستند. حیاتی و جوکار^۸ (۲۰۰۸) در پژوهشی پژوهشی عوامل تأثیرگذار بر پذیرش مراجع الکترونیکی توسط کتابداران را شامل؛ قابلیت

---

^۱. Surry & Gustafson.

^۲. Lin

^۳. Stevens

^۴. Drinjak

^۵. Tan & Teo

^۶. Polatoglu & Ekin

^۷. Agbonlahor

^۸. Hayati & Jowkar

و توانایی مواد مرجع الکترونیکی به منظور تسهیل در بازیابی اطلاعات، کوتاه شدن زمان جستجو و هزینه در پذیرش مواد مرجع الکترونیکی به عنوان تسهیل گرهای استفاده معرفی کردند. علاوه بر این، به نظر می رسد که عوامل مشکل ساز و مانع، شامل کم بودن سرعت، آشنایی نبودن کاربران با رایانه و جستجو در پایگاه داده کتابخانه های دانشگاهی بوده است.

ال-سنائیدی^۱ (۲۰۰۹) در پژوهش خود نشان داد که اعضای هیئت علمی در استفاده از فناوری ارتباطات و اطلاعات در سطح متوسط قرار دارند. همچنین نتایج داده نشان داد که بین پذیرندگان با دیرپذیران در کاربردهای مهارت، درک موانع و درک ویژگی های نوآوری تفاوت معناداری وجود دارد. پذیرندگان مهارت بیشتر، موانع کمتر و ارزش های بالاتری برای ویژگی های درک شده نوآوری قایل هستند.

الغیث، سانذوگنی، و سانداهو^۲ (۲۰۱۰) بر اساس نظریه اشاعه نوآوری های راجرز، پیچیدگی را شاخص بسیار مهم بر پذیرش خدمات الکترونیک در کشور عربستان می داند، و مزایای نسبی و نيزرعايت حریم خصوصی دارای اثرات قابل ملاحظه بر پذیرش می باشند. همچنین جنسیت نقش مهمی در میان کاربران و میزان پذیرش خدمات الکترونیک دارد و ملاحظه شد که زنان سعودی بیشتر از مردان تمایل به استفاده از خدمات الکترونیک از خود نشان می دهند. هزینه استفاده، کیفیت شبکه اینترنت، وب سایت های خدمات الکترونیک، امنیت وب سایت ها و ملاحظات امنیتی، اعتماد و حفظ حریم خصوصی، ناتوانی در آموزش و استفاده از اینترنت و فهم زبان انگلیسی از مهمترین عوامل مشکل آفرین در استفاده از خدمات اینترنت هستند.

لورنزو^۳ (۲۰۱۰) نشان داد که کاربرد فناوری آموزشی توسط اعضای هیئت علمی بر اساس ویژگی هایی مانند مفید بودن، سازگاری، پیچیدگی، آزمون پذیری، و مشاهده پذیری به طور مؤثری پذیرش نوآوری را متأثر می سازند.

جاناردهانام و دیگران^۴ (۲۰۱۱) نشان دادند که بیشتر مخاطبان نسبت به ویژگی های مزیت نسبی، سازگاری، آزمون پذیری و قابل مشاهده بودن نوآوری درک مثبتی برخلاف پیچیدگی دارند و نظریه اشاعه نوآوری فناوری راجرز در پیش بینی آموزش فناوری جدید به منظور آماده سازی آموزش و استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش و پرورش منجر به، بهبود کیفیت یادگیری و بالا بردن کیفیت آموزش در کسب و کار می شود.

---

¹. Al -Sanaidi

². Al-ghaith, Sanzogni & Sandhu

³. Lorenzo

⁴. Janardhanam & et al

به همین دلیل هدف این مطالعه تعیین رابطه میان درک ویژگی های پایگاه های اطلاعاتی پیوسته مانند (مفید بودن، سازگاری پیچیدگی، سازگاری و مشاهده پذیری) و پذیرش زنان عضو هیئت علمی منطقه هشت دانشگاه آزاد اسلامی می باشد.

چارچوب نظری پژوهش

بنا بر اعتقاد راجرز چهار عنصر تشکیل دهنده فرآیند تصمیم نوآوری، بر اشاعه، پذیرش و استفاده فرد و نظام اجتماعی مؤثر است، این چهار عنصر عبارتند از:

۱. فرآیند تصمیم نوآوری: شامل پنج مرحله: دانش، ترغیب، تصمیم، بکارگیری و همنوایی (ثبیت).

۲. ویژگی های ادراک شده نوآوری: پنج ویژگی که ممکن است در میزان پذیرش نوآوری مؤثر باشند مانند: مفید بودن، سازگاری، پیچیدگی، آزمون پذیری و مشاهده پذیری (ملموس بودن) نوآوری.

۳. گروه های پذیرای نوآوری (انواع پذیرندگان): شامل پنج رده پذیرنده است که عبارتند از: نوآوران، پذیرندگان اولیه، اکثریت زودپذیر، اکثریت کندپذیر و دیرپذیران.

۴. زمان پذیرش: عملکرد تجمعی میزان پذیرش یک نوآوری در دوره های زمانی که به صورت منحنی S شکل است.

ویژگی های نوآوری عنوان شده توسط راجرز (۱۹۹۵) که به عنوان عامل مؤثر پذیرش نوآوری و چارچوب تحقیق حاضر است، عبارتند از:

مفید بودن: به میزان درک فرد از بهتر بودن نوآوری نسبت به ایده یا پدیده ای است که قبلاً وجود داشت انگاشته می شود.

سازگاری: بر اساس آنچه راجرز بیان می کند، سازگاری عاملی است که میزان همسان بودن یک نوآوری جدید با ارزش های موجود، تجربیات گذشته و نیازهای جاری کاربران را مشخص می کند.

پیچیدگی: نشان دهنده میزانی است که تصور می شود نوآوری فناورانه می تواند از لحاظ درک، یادگیری یا عمل پیچیده باشد. فناوری های نوآورانه که به نظر می رسد استفاده از آنها آسان است، بیشتر توسط کاربران پذیرفته و استفاده می شوند. اما پاره ای دیگر از نوآوری ها به آسانی قابل فهم نیستند و با سرعت کمتری مورد پذیرش قرار می گیرند، در نتیجه بین برداشت سختی و میزان پذیرش آن رابطه منفی وجود دارد.

آزمون پذیری: افرادی که فرصت هایی زیادی برای آزمودن (امتحان کردن) یک نوآوری داشته اند دارای میزان پذیرش بیشتری در خصوص آن نوآوری نسبت به کسانی هستند که

هیچوقت آن را تجربه نکرده اند. زیرا که بکاربردن و آزمون کردن یک نوآوری این اطمینان را می دهد که استفاده از این نوآوری تاچه حدانتظارات آنان را برآورده می سازد. مشاهده پذیری: عبارت است از میزان قابل مشاهده بودن نتایج آشکار یک نوآوری است. هر قدر که نتایج نوآوری برای فرد آشکارتر باشد، احتمال پذیرش آن نیز بیشتر است. آثار برخی از نوآوری ها به آسانی قابل درک است. در صورتی که نتایج برخی از نوآوری ها را به دشواری می توان مشاهده کرد و یا به دیگران نشان داد.

فرضیه های پژوهش

فرضیه اول: بین متغیر ویژگی مفیدبودن پایگاه اطلاعاتی پیوسته و میزان پذیرش زنان عضو هیئت علمی رابطه وجود دارد.

فرضیه دوم: بین متغیر ویژگی سازگاری پایگاه اطلاعاتی پیوسته و میزان پذیرش زنان عضو هیئت علمی رابطه وجود دارد.

فرضیه سوم: بین متغیر ویژگی پیچیدگی پایگاه اطلاعاتی پیوسته و میزان پذیرش زنان عضو هیئت علمی رابطه وجود دارد.

فرضیه چهارم: بین متغیر ویژگی آزمون پذیری پایگاه اطلاعاتی پیوسته و میزان پذیرش زنان عضو هیئت علمی رابطه وجود دارد.

فرضیه پنجم: بین متغیر ویژگی مشاهده پذیری پایگاه اطلاعاتی پیوسته و میزان پذیرش زنان عضو هیئت علمی رابطه وجود دارد.

فرضیه ششم: بین متغیرهای ویژگی (مفید بودن، سازگاری، پیچیدگی، آزمون پذیری و مشاهده پذیری) پایگاه های اطلاعاتی پیوسته با میزان پذیرش زنان عضو هیئت علمی رابطه چندگانه وجود دارد.

روش پژوهش

دراین پژوهش از روش پیمایشی از نوع تحلیلی برای مطالعه نمونه آماری مورد نظر، استفاده شده است.

جامعه آماری و روش نمونه گیری

جامعه آماری پژوهش ۱۰۵۰ نفر از زنان عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی منطقه هشت است که به صورت تصادفی طبقه ای ۱۰۵ نفر انتخاب شده است. از آنجایی که احتمال برگشت پاسخ نامه ها کمتر بود بنابر این تعداد ۱۵ پرسش نامه اضافه توزیع گردید.

ابزار تحقیق

ابزار پژوهش، پرسش نامه محقق ساخته با الهام از نظریه راجرز و مطالعه نوشتار پژوهشگران پیشین است. شیوه پاسخ دهی به پرسش نامه این صورت می باشد که آزمودنی جواب را در یک طیف پنج درجه‌ای از نوع لیکرت از (خیلی زیاد، زیاد، تا حدودی، کم و خیلی کم) و (کاملاً موافقم، موافقم، نظری ندارم، مخالفم و کاملاً مخالفم) انتخاب می کند.

روش اجرا

در ابتدا به منظور درک اشکالات موجود در پرسش نامه و پیشنهادات لازم این ابزار بین ۲۰ نفر از اعضای هیئت علمی زن حوزه های متفاوت توزیع شد. به منظور اندازه گیری قابلیت اطمینان پرسش نامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شد که برای کل پرسش نامه ۰/۹۰ می باشد. با توجه به ارزش ضریب آلفای بیشتر از ۰/۷۰ (سکاران^۱، ۲۰۰۰) که برای پژوهش ها قابل قبول است، بیانگر ضریب پایایی قابل قبول است. کلیه ضرایب این پژوهش در سطح ۰/۰۵ معنی دار بوده است.

طرح تحقیق

طرح تحقیق از نوع همبستگی و کاربردی می باشد.

یافته های پژوهش

یافته های این پژوهش در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی شامل شاخص های آماری میانگین، انحراف معیار، حداکثر، حداقل نمره و آزمون همبستگی پیرسون و ضریب چندگانه رگرسیون برای متغیرهای مورد مطالعه در این پژوهش در جداول ۱-۸ ارائه شده است.

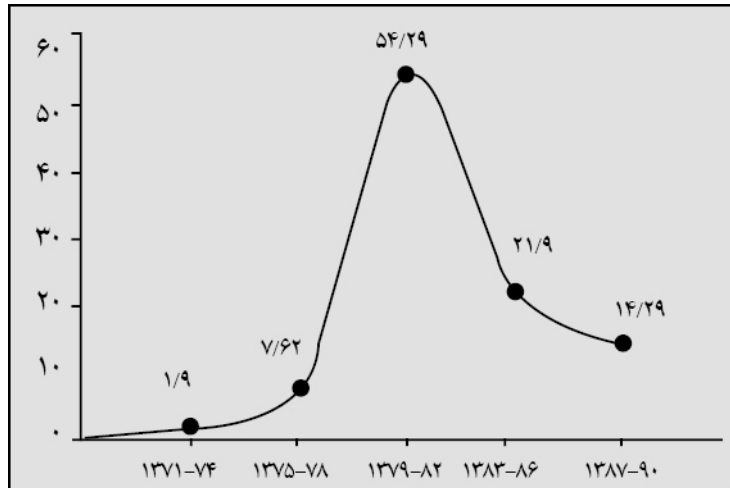
جدول ۱. میزان پذیرش و استفاده پاسخگویان از پایگاه های اطلاعاتی پیوسته (تعداد=۱۰۵)

میانگین	فراوانی و درصد					مؤلفه
	خیلی کم	کم	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد	
۳/۶۷	۶ ٪۵/۷	۷ ٪۶/۷	۱۹ ٪۱۸/۱	۵۷ ٪۵۴/۳	۱۶ ٪۱۵/۲	میزان پذیرش و استفاده

یافته های توصیفی جدول ۱ نشان داد که ۸۷/۶ درصد اعضای هیئت علمی زن از پایگاه های اطلاعاتی پیوسته در فعالیت علمی و پژوهشی خود استفاده می کنند و تنها ۴/۱۲ درصد آنها استفاده "کم" و "خیلی کم" دارند. میانگین ۳/۶۷ نیز نشان می دهد که میزان استفاده اعضای هیئت علمی زن به سمت گزینه "زیاد" می باشد. علاوه بر این میزان پذیرش براساس اولین سال

^۱. Sekaran

پذیرش پایگاه های اطلاعاتی پیوسته توسط زنان عضو هیئت علمی در نمودار ۱ نشان داده می شود.

همان طوری که نمودار ۱ نشان می دهد، چنانچه گروه های پذیرا را بر اساس دسته بندی پنجگانه راجرز نشان دهیم، نوآوران ۱/۹۰ درصد، پذیرندگان اولیه ۷/۶۲ درصد، اکثریت زود پذیر ۵۴/۲۹ درصد، اکثریت کند پذیر ۲۱/۹ درصد و دیرپذیران ۱۴/۲۹ درصد پاسخگویان را تشکیل می دهد.

جدول ۲: میانگین، انحراف معیار، حداکثر و حداقل نمره پاسخگویان در درک ویژگی های پایگاه های اطلاعاتی پیوسته

تعداد نمونه (n)	حداقل	حداکثر	انحراف معیار	میانگین	شاخص های آماری مولفه ها
۱۰۵	۱۵	۲۵	۲/۰۴	۲۱/۷۳	مفید بودن
۱۰۵	۱۲	۳۰	۲	۲۵/۸۲	سازگاری
۱۰۵	۲	۶	۰/۷۵۱	۳/۸۹	پیچیدگی
۱۰۵	۶	۱۰	۰/۸۴۶	۸/۰۹	آزمون پذیری
۱۰۸	۱۵	۴۰	۳/۱۲	۳۳/۴۸	...

همان طوری که در جدول ۲ مشاهده می شود در متغیر مفید بودن میانگین، انحراف معیار، حداکثر و حداقل نمره پاسخگویان به ترتیب ۲۱/۷۳ و ۲/۰۴ و ۲ و ۱۵ و ۲۵، در متغیر سازگاری میانگین، انحراف معیار، حداکثر و حداقل نمره پاسخگویان به ترتیب ۲۵/۸۲ و ۲ و ۳۰ و ۱۲ و ۳۰، در متغیر پیچیدگی میانگین، انحراف معیار، حداکثر و حداقل نمره پاسخگویان به ترتیب ۳/۸۹ و ۰/۷۵۱ و ۶ و ۲ و ۱۰، در متغیر آزمون پذیری میانگین، انحراف معیار، حداکثر و حداقل

نمره پاسخگویان به ترتیب ۰/۰۹ و ۸/۸۴۶ و ۱۰/۰۶، در متغیر مشاهده پذیری میانگین، انحراف معیار، حداکثر و حداقل نمره پاسخگویان به ترتیب ۳۲/۴۵ و ۳/۱۲ و ۴۰ و ۱۶ می باشد.

جدول ۳: آزمون همبستگی پیرسون جهت بررسی معناداری ارتباط بین درک ویژگی مفید بودن پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته و میزان پذیرش اعضای هیئت علمی زن

متغیر ملاک	متغیر پیش بین	ضریب همبستگی (r)	سطح معنادار (p)	تعداد نمونه (n)
میزان پذیرش پایگاه اطلاعاتی پیوسته	درک ویژگی مفید بودن پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته	۰/۷۶	۰/۰۰۰۱	۱۰۵

همان طور که در جدول ۳ نشان داده شده است یافته‌های حاصل از آزمون همبستگی پیرسون جهت بررسی معناداری بین درک ویژگی مفید بودن پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته و میزان پذیرش توسط اعضای هیئت علمی، رابطه معناداری وجود دارد ($r=0/76$ و $P=0/0001$) بنابراین فرضیه اول تأیید می گردد. به عبارت دیگر، افزایش درک ویژگی مفید بودن پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته توسط اعضای هیئت علمی با افزایش میزان پذیرش پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته همراه شده است.

جدول ۴: آزمون همبستگی پیرسون جهت بررسی معناداری ارتباط بین درک ویژگی سازگاری پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته و میزان پذیرش اعضای هیئت علمی زن

متغیر ملاک	متغیر پیش بین	ضریب همبستگی (r)	سطح معنادار (p)	تعداد نمونه (n)
میزان پذیرش پایگاه اطلاعاتی پیوسته	درک ویژگی سازگاری پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته	۰/۶۵	۰/۰۰۰۱	۱۰۵

همان طور که در جدول ۴ نشان داده شده است بین درک ویژگی سازگاری پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته و میزان پذیرش آنها توسط اعضای هیئت علمی زن رابطه مثبت معناداری مشاهده می شود ($r=0/65$ و $P=0/0001$) بنابراین فرضیه دوم تأیید می گردد. به عبارتی هرچه نوآوری با ارزش‌ها، باورها و تجارب فرد هماهنگی و سازگاری داشته باشد به همان میزان پذیرش بیشتر است.

جدول ۵: آزمون همبستگی پیرسون جهت بررسی معناداری ارتباط بین درک ویژگی پیچیدگی پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته و میزان پذیرش اعضای هیئت علمی زن

متغیر ملاک	متغیر پیش بین	ضریب همبستگی (r)	سطح معنادار (p)	تعداد نمونه (n)
میزان پذیرش پایگاه اطلاعاتی پیوسته	درک ویژگی پیچیدگی پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته	-۰/۵۲	۰/۰۰۰۱	۱۰۵

همان طور که در جدول ۵ نشان داده شده است بین درک ویژگی پیچیدگی پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته و میزان پذیرش آنها توسط اعضای هیئت علمی زن رابطه منفی معناداری

مشاهده می‌شود ($r = -0.52$ و $P = 0.0001$) بنابراین فرضیه سوم تأیید می‌گردد. به عبارت دیگر، هر چه درک افراد از ویژگی پیچیدگی پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته کمتر باشد، موجب افزایش میزان پذیرش می‌شود.

جدول ۶: آزمون همبستگی پیرسون جهت بررسی معناداری ارتباط بین درک ویژگی آزمون پذیری پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته و میزان پذیرش اعضای هیئت علمی زن

متغیر ملاک	متغیر پیش بین	ضریب همبستگی (r)	سطح معنادار (p)	تعداد نمونه (n)
میزان پذیرش پایگاه اطلاعاتی پیوسته	درک ویژگی آزمون پذیری پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته	۰/۳۸	۰/۰۰۰۱	۱۰۵

همان طور که در جدول ۶ نشان داده شده است بین درک ویژگی آزمون پذیری پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته و میزان پذیرش آنها توسط اعضای هیئت علمی زن رابطه معناداری مشاهده می‌شود ($r = 0.38$ و $p = 0.0001$) بنابراین فرضیه چهارم تأیید می‌گردد.

جدول ۷: آزمون همبستگی پیرسون جهت بررسی معناداری ارتباط بین درک ویژگی مشاهده پذیری پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته و میزان پذیرش اعضای هیئت علمی زن

متغیر ملاک	متغیر پیش بین	ضریب همبستگی (r)	سطح معنادار (p)	تعداد نمونه (n)
میزان پذیرش پایگاه اطلاعاتی پیوسته	درک ویژگی مشاهده پذیری پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته	۰/۷۰	۰/۰۰۰۱	۱۰۵

همان طور که در جدول ۷ نشان داده شده است که بین درک ویژگی مشاهده پذیری پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته و میزان پذیرش آنها توسط اعضای هیئت علمی زن رابطه معناداری مشاهده می‌شود ($r = 0.70$ و $p = 0.0001$) بنابراین فرضیه پنجم تأیید می‌گردد.

جدول ۸: ضرایب همبستگی چندگانه متغیرهای پیش بین ویژگی‌های (مفیدبودن، سازگاری، پیچیدگی، آزمون پذیری و مشاهده پذیری) پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته با میزان پذیرش اعضای هیئت علمی زن با روش ورود (enter)

متغیرهای پیش بین	R	R ^۲	F	p =	β	T	p =
ویژگی مفیدبودن	۰/۸۸	۰/۷۸	۴۴/۰۶	۰/۰۰۰۱	۰/۲۷	۳/۴۴	۰/۰۰۱
ویژگی سازگاری					۰/۱۵	۱/۹۹	۰/۰۴۹
ویژگی پیچیدگی					-۰/۱۷	-۲/۲۰	۰/۰۳۰
ویژگی آزمون پذیری					-۰/۱۴	۲/۴۱	۰/۰۱۸

همان طوری که در جدول ۸ نشان داده شده است، رگرسیون پیش‌بینی میزان پذیرش پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته توسط اعضای هیئت علمی زن از روی متغیرهای ویژگی‌های مزایای نسبی، سازگاری، پیچیدگی، آزمون‌پذیری و مشاهده‌پذیری معنادار است ($p < 0.0001$) و

($F=44/06$). متغیرهای پیچیدگی با ضریب بتای ۰/۱۷-، آزمون پذیری با ضریب بتای ۰/۱۴- و مشاهده پذیری با ضریب بتای ۰/۱۰- می‌توانند به طور منفی و معناداری میزان پذیرش پایگاه های اطلاعاتی پیوسته توسط اعضای هیئت علمی زن را پیش‌بینی کنند. همچنین متغیرهای مفید بودن با ضریب بتای ۰/۲۷، سازگاری با ضریب بتای ۰/۱۵ می‌توانند به طور مثبت و معنا داری میزان پذیرش پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته توسط اعضای هیئت علمی را پیش‌بینی کنند. مقدار R^2 نشان می‌دهد ۰/۷۸ از واریانس میزان پذیرش پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته توسط متغیرهای یاد شده تبیین می‌شود. بنابراین فرضیه ششم تأیید می‌شود.

جدول ۹: ضرایب همبستگی متغیرهای پیش‌بین و ویژگی های (مفید بودن، سازگاری، پیچیدگی، آزمون پذیری و مشاهده پذیری) پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته با میزان پذیرش اعضای هیئت علمی زن با روش گام به گام (Stepwise)

متغیرهای پیش بین	همبستگی چندگانه MR	ضریب تعیین RS	نسبت F	β	b	t	p
ویژگی مفید بودن	۰/۵۹۳	۰/۵۹۷	۱۵۲/۵۰۷	۰/۳۸۰	۰/۵۴۶	۶/۹۶۵	۰/۰۰۱
ویژگی مشاهده پذیری	۰/۶۵۲	۰/۶۵۹	۹۸/۳۸۲	۰/۱۰۸	۰/۳۳۶	۴/۲۹۴	۰/۰۰۱

همان طوری که در جدول ۹ رگرسیون پیش‌بینی میزان پذیرش پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته توسط اعضای هیئت علمی زن به طریق گام به گام نشان داده شده است، دو ویژگی مفید بودن و مشاهده پذیری نسبت به دیگر ویژگی ها همبستگی قوی تری در میزان پذیرش پایگاه های اطلاعاتی پیوسته دارند.

بحث و نتیجه گیری

برای تعیین ارتباط بین ویژگی های نوآوری (مفید بودن، سازگاری، پیچیدگی، آزمون پذیری و مشاهده پذیری) و میزان پذیرش پایگاه های اطلاعاتی پیوسته از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه ها نشان داد که هر شش فرضیه تایید شده است. به عبارتی بین متغیرهای ویژگی (مفید بودن، سازگاری، پیچیدگی، آزمون پذیری و مشاهده پذیری) پایگاه اطلاعاتی پیوسته و میزان پذیرش زنان عضو هیئت علمی رابطه وجود دارد. این امر حاکی از آنست که بین دیدگاه اعضای هیأت علمی زن در مورد میزان پذیرش آنها از پایگاه های اطلاعاتی پیوسته رابطه معناداری وجود دارد و هر پنج فرضیه مربوط به درک متغیر ویژگی های پایگاه های اطلاعاتی پیوسته تایید می شوند. در فرضیه یک تا پنج پژوهش بجز پیچیدگی که رابطه معنی دار و معکوس دارد، سایر ویژگی ها همبستگی مثبتی با میزان پذیرش دارند. نتایج بدست آمده از این پژوهش با نتایج توماترکی و کلین (۱۹۸۲) ساری و

گوستافسون (۱۹۹۴)، کارتر (۱۹۹۷)، لین (۱۹۹۸)، استونز (۲۰۰۰)، تان و توتو (۲۰۰۰)، پولاتو و گواکین (۲۰۰۱)، درینجک (۲۰۰۱)، ال - قتانی (۲۰۰۳)، راجرز (۲۰۰۳)، اجبونلاهور (۲۰۰۶)، حیاتی و جوکار (۲۰۰۸)، ال - سنایدی (۲۰۰۹)، الغیث، سانذوگنی، و سانداهو (۲۰۱۰)، لورنزو (۲۰۱۰)، و جاناردهانام و دیگران (۲۰۱۱) همخوانی دارد.

در تبیین این نتایج می توان گفت بالا بودن سطح درک مفید بودن نوآوری می تواند بر میزان پذیرش مؤثر باشد. درک سازگاری پایگاه های اطلاعاتی پیوسته همانند منابع چاپی که دارای اعتبار هستند در پذیرش و استفاده نوآوری مؤثر است. در مورد ویژگی پیچیدگی هر چه درک افراد از سختی نوآوری کمتر باشد به همان میزان پذیرش بیشتر است. مؤلفه آزمون پذیری نشان می دهد که مقایسه میان دو پدیده موجب بالا رفتن سطح آگاهی و دانش نسبت به نوآوری می شود و در میزان تمایل و گرایش به استفاده می تواند اثر بخش باشد. در ویژگی مشاهده پذیری نیز گویای این است که ملموس بودن نتایج و دسترسی به نتایج از اهمیت بسیار بالایی در قبول و استفاده از نوآوری دارد.

با توجه به اینکه رگرسیون پیش بینی میزان پذیرش پایگاه های اطلاعاتی پیوسته توسط اعضای هیئت علمی زن از روی متغیرهای ویژگی های مزایای نسبی، سازگاری، پیچیدگی، آزمون پذیری و مشاهده پذیری معنادار است ($p < 0/0001$ و $F=44/06$). در تبیین این نتیجه می توان گفت ۷۸٪ درصد میزان پذیرش پایگاه های اطلاعاتی پیوسته متأثر از متغیرهای پیش بین (مزایای نسبی، سازگاری، پیچیدگی، آزمون پذیری و مشاهده پذیری) است. ویژگی مفید بودن و مشاهده پذیری نسبت به دیگر ویژگی ها پیش بین های قوی تری در میزان پذیرش پایگاه های اطلاعاتی پیوسته توسط اعضای هیئت علمی زن هستند. بر اساس یافته های بدست آمده از تحقیق حاضر و با توجه به تایید شش فرضیه در این پژوهش نتایج زیر بدست می آید:

مطالعه و بررسی درک اعضای هیئت علمی زن دانشگاه ها با استفاده از ویژگی های نظریه راجرز نشان داد که آنها از سطح بالایی از میزان پذیرش و بکارگیری پایگاه های اطلاعاتی پیوسته قرار دارند و از این ابزار در انجام فعالیت علمی خود استفاده می کنند. بیش از ۶۰ درصد زنان هیئت علمی پایگاه های اطلاعاتی پیوسته را به عنوان ابزاری بازاریابی در فعالیت علمی و پژوهشی خود پذیرفته و جزء اکثریت زود پذیر هستند.

چهار ویژگی پایگاه های اطلاعاتی پیوسته مانند مفید بودن، سازگاری، مشاهده پذیری و آزمون پذیری همبستگی قوی و مثبتی با درک و پذیرش نوآوری دارد، بنابر این چنانچه درک اعضای هیئت علمی زن در مورد مزایا و منافع استفاده از پایگاه های اطلاعاتی بیشتر شود به همان اندازه میزان پذیرش و بکارگیری نیز بیشتر می شود. مطالعات انجام شده تایید می کنند که افرادی نسبتاً نوآوری را می پذیرند که به آزمون پذیری اهمیت بیشتری می دهند تا کسانی که نوآوری را دیرتر می پذیرند. زود پذیران بیشتر از کند پذیران در جستجوی اطلاعات مربوط به

نوآوری هستند، زیرا که بکاربردن و آزمون کردن یک نوآوری این اطمینان را می دهد که استفاده از این نوآوری تاچه حد انتظارات آنان را برآورده می سازد نتایج بدست آمده و قابل مشاهده ناشی از نوآوری نیز در میزان پذیرش مؤثر است.

ویژگی پیچیدگی پایگاه های اطلاعاتی پیوسته ارتباط قوی و منفی با پذیرش و بکارگیری دارد. هرچقدر فناوری پیچیده تر باشد به همان اندازه پذیرش کاهش می یابد، فناوری های ساده تر زودتر پذیرفته می شوند.

متغیرهای مفید بودن، سازگاری، پیچیدگی، آزمون پذیری و مشاهده پذیری به میزان زیادی می توانند میزان پذیرش را پیش بینی کنند.

به طور خلاصه، این مطالعه با استفاده از نظریه اشاعه نشان داد، طبق اذعان راجرز پنج ویژگی مربوط به نوآوری مانند مفید بودن، سازگاری پیچیدگی، آزمون پذیری و مشاهده پذیری بر میزان پذیرش مؤثر هستند.

از آنجا که پذیرش نوآوری ها و ایده های جدید، در حقیقت تغییر در افراد پذیرنده نوآوری محسوب می شود. در پذیرش یا رد فناوری های جدید، متغیرها و ویژگی های نوآوری هر کدام به گونه ای با عامل های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، آموزشی و نقاط (قوت و ضعف) ویژگی های فناوری ها ارتباط داشته و می توانند در کنار سایر متغیرها در فرایند تصمیم به پذیرش نوآوری نقش مؤثری داشته باشند، به همین دلیل درک و شناخت مشوق ها و بازدارنده های نوآوری و ارتباط متغیرها به عنوان عامل پیش بین در پذیرش افراد، کمک شایانی به اشاعه نوآوری ها می کند. بنابراین پیشنهاد می شود سیاست گزاران و برنامه ریزان دانشگاه ها و مؤسسات علمی و پژوهشی نسبت به ایجاد زمینه های لازم در قبول و پذیرش نوآوری ها اقدامات لازم را انجام دهند.

منابع

- راجرز، اورت ام واف. فلويد شوميكر(2001)، رسانش نوآوری ها: رهيافتي ميان فرهنگي، ترجمه عزت الله کرمي و ابوطالب فنايي(1379)، شيراز، دانشگاه شيراز.
- Agbonlahor, R. (2006). Motivation for Use of Information Technology by University Faculty: a developing country perspective. *Information Development*, Vol .22, no. 4:263-277.
- Al Ghaith, W. A. , L. Sanzogni, and K. S. Sandhu.(2010). Factors Influencing the Adoption and Usage of on Line Services in Saudi Arabia. *The Electronic Journal on Information Systems in Developing Countries*, Vol.40, no. 1: 1-32.
- Al-Gahtani, S. S.(2003). Computer Technology Adoption in Saudi Arabia: Correlates of Perceived Innovation Attributing. *Information Technology for Development*, Vol.10, no.1: 57-69.
- Al-Sanaeidi, S. (2009). An investigation of factors affecting Omani faculty members adopting of information and computing technology. Unpublished ph.D., University of North Texas.
- Carter, M. T. (1997). Factors affecting use of e-mail by public school principals of central Appalachian region. Doctoral dissertation, East Tennessee State University, Johnson City.
- Drinjak, J., Altmann, G. & Joyce, P. (2001). Justifying investments in electronic commerce. In *Proceedings of the 12th Australia Conference on Information Systems*, 4-7 December, 187-98.
- Hayati, Z. and Jowkar,T.(2008). Adoption of Electronic Reference Materials in Academic libraries of Iran. *The International Information & Library Review*, Vol.40, no. 1: 52-63.
- Janardhanam, K., Sinha R.and Babu, V. S.(2011). Adoption of New Technology in B-School: An Analytical Study of Bangalore. Paper presented at International Conference of the Association for Technology and Business Management (CTBM-11), March 2011 ,Dubai :SZABIST .Available at:<http://www.trikal.org/ictbm11/ProgrammeBulletin/Programme Bulletin.pdf>.
- Lin.C.(1998). Exploring personal computer adoption dynamics. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*.42(1), 95-103.
- Lorenzo, Tarpley Jr.(2010). Leadership and Adoption of Instructional Technology in a Military Medical Learning Environment: A Case Study. Available: <http://ethesys.nyu.edu.tw/ETD-db/ETD-search/view etd? URN = etd-05032010-222539> *Journal of American society for information Science* vol, 48, No.6, p.508-518.
- Polatoglu, V.N & Ekin, S.(2001). An empirical investigation of the Turkish consumers' acceptance on Internet banking services. *The International Journal of Bank Marketing*, 19, 4/5, 156-166.
- Rogers, E. M.(1995). *Diffusion of Innovations*. 4 ed. New York: Free Press.
- Rogers, E. M.(2003). *Diffusion of Innovations*. 5 ed. New York: Free Press
- Sekaran, U.(2000). *Research Methods for Business: A Skill-Building Approach*. New York: John Wiley and Sons, Inc.
- Stevens, P.M., Williams, K.P., & Smith, M. C.(2000). Organizational communication and information process in an Internet-enabled environment, *Psychology & Marketing*, vol.17:607-632.
- Surry, D. W. (1997). Diffusion Theory and Instructional Technology. Paper presented at the Annual Conference of the Association for educational Communications and Technology (AECT), February 1997, at Albuquerque, New Mexico.
- Surry, D. W., & Gustafson, K. L. (1994). The role of perceptions in instructional development and adoption. ERIC Document Reproduction Service No. 373765.

- Tan, M. & Teo, T.S.H. (2000) Factors influencing the adoption of Internet banking. Journal of the Association for Information Systems, 1, 1-42.
- Tomatzky, L.G. & Klein, K (1982) Innovation characteristics and innovation adoption implementation: A meta-analysis of findings. IEEE Transactions on Engineering Management. 29, 28-45.